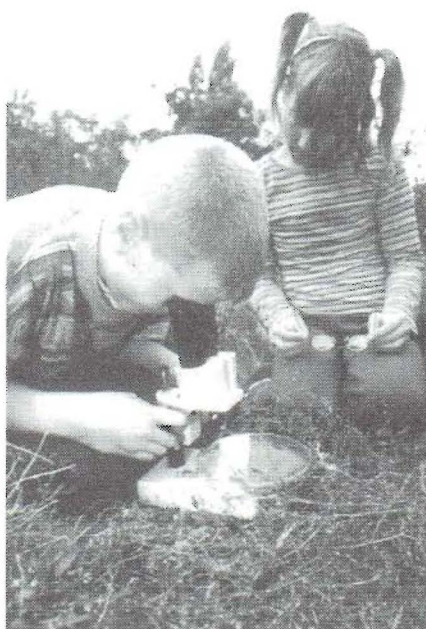

De educatieve natuurtuin van basisschool Sint Jozef

- deel 2 -

Nol Trum

De aanleg

Voordat aan de aanleg van de tuin kon worden begonnen, moest eerst alle niet gewenste vegetatie worden verwijderd. Alle bruikbare elementen, bijvoorbeeld een grote inlandse eik hebben we gehandhaafd. De gerooide bomen hebben we kunnen gebruiken om de tuin mee aan te kleden. De boomstammen lagen her en der verspreid om de tuin een natuurlijk aanzien te geven. Dit werd niet door alle buurtbewoners begrepen: we hebben telefoontjes gehad van mensen die ons wel van het "open-haard-hout" af wilden helpen!

Vershraling van de grond

Over het algemeen troffen we in onze tuin voedselrijke humeuze 'tuingrond' aan. Dit vormt niet het meest geschikte uitgangspunt voor een natuurtuin. Er zijn verschillende manieren om een schralere bodem te verkrijgen (zie: Londo), maar om financiële en praktische redenen hebben wij gekozen voor het omkeren van het profiel. De voedselarme grond werd naar boven

gebracht, terwijl de voedselrijke bodem laag diep werd ondergespit. We hebben geprobeerd om zoveel mogelijk voedselrijke grond onder de heuveltjes en andere verhogingen te deponeren. Het streven was om de voedselarme bovenlaag een dikte van ongeveer 50 cm te geven.

Het aanbrengen van reliëf

We hebben geprobeerd zoveel mogelijk variatie te verkrijgen in de vegetatie. Daarom hebben we de hoeveelheid vlakke grond tot een minimum trachten te beperken. We hebben een heuveltje en een dijkje aangelegd en daarnaast is er een flauw golvend maaiveld gerealiseerd. Deze werkzaamheden zijn uitgevoerd door een plaatselijk loonbedrijf met een kraan. Dit bedrijf was zo vriendelijk om zijn werkzaamheden voor de halve prijs uit te voeren. De plaatselijke hovenier deed ook een

Basisschool Sint Jozef ligt in het Noord-Brabantse dorp Den Dungen, midden in een wijk met grote rijtjeshuizen met tuintjes. Alle lokalen hebben grote ramen die uitkijken op het schoolterrein. Er zitten ongeveer 250 leerlingen op de school. Er zijn 9 groepen, met in totaal 16 leerkrachten. De school heeft een katholieke achtergrond. In 1996 is hier een natuurtuin aangelegd met een totale oppervlakte van ongeveer 800 vierkante meter. In het vorige nummer van Oase beschreef Nol Trum de voorgeschiedenis: ze maakten een goed doordacht plan en vroegen Willem Iven hier een mooie tekening van te maken en wonnen hiermee de hoofdprijs in een wedstrijd t.g.v. het tweehonderdjarig bestaan van de provincie Noord-Brabant!

Foto's: Nol Trum

Foto: Marianne van Lier

duit in het zakje: hij bood aan de tuin tegen kostprijs aan te leggen. Een vader van een van de kinderen sloeg gratis een put en een andere vader heeft belangeloos de waterput gemetseld. Het was hartverwarmend om deze spontane steun te krijgen!

Nadat de grondwerkzaamheden gereed waren hebben we volgens het plan van Willem Iven de tuin aangeplant en ingezaaid.

Aanvankelijk keken we de planten de grond uit en waren we wat ongeduldig. In eerste instantie waren we zelfs bang dat we het versralen van de bodem wat al te rigoreus aangepakt hadden. Later bleek het allemaal wel goed te komen en nu, drie jaar later, begint de tuin echt 'body' te krijgen.

Buitenwerk onder handbereik

De educatieve natuurtuin biedt de kinderen van onze school tal van mogelijkheden tot direct en zeer regelmatig contact met de natuur. De tuin maakt het mogelijk dat alle leerlingen van jong tot oud, de kans krijgen om te genieten van een krachtige leeromgeving. Doordat de tuin letterlijk onder handbereik ligt, is de organisatie van het buitenwerk veel gemakkelijker. Hoewel het niet voor elke leerkracht eenvoudig is om met de kinderen buitenactiviteiten te ondernemen, zien we steeds vaker leerlingen met hun leerkracht in de tuin actief bezig. Niet alleen het natuuronderwijs profiteert van

de schooltuin, de tuin kan ook dienen als inspirerende omgeving bij groeps gesprekken of als buitenklas dienen of bijvoorbeeld als materiaalleverancier voor creatieve vakken.

Interessante ontwikkelingen

Door de aanleg van de schoolnatuurtuin hebben er allerlei ontwikkelingen plaatsgevonden:

- * Onze school is vertegenwoordigd in een regionaal netwerk van coördinatoren natuur- en milieueducatie.

- * Vaak wordt onze schooltuin bezocht door leerkrachten die zelf ook zoiets willen realiseren bij hun eigen school.

- * Er is zelfs internationale belangstelling voor onze schooltuin. In maart 1999 is een groepje Zweedse leraren op bezoek geweest om ideeën op te doen voor een schoolnatuurtuin bij hun eigen school.

- * Onze school neemt deel aan een landelijk project "Leven met verschillen", waar Stichting Oase ook bij betrokken is.

Allemaal ontwikkelingen waar de school, en de leerlingen vooral, hun voordeel mee doen! □

Nol Trum is onderwijzer van groep 8 van de basisschool Sint Jozef en NME-coördinator van deze school.

Het adres van de school:

Weidestraat 18, 5275 AR Den Dungen. Tel: 073-5941616.

"Ieder najaar werken de kinderen van de bovenbouw mee aan het onderhoud van de natuurtuin die bij onze school is aangelegd.

Op een mooie najaarsdag had ik daarom met de kinderen afgesproken dat ze snoeischaren en grasscharen mee naar school zouden nemen om in het 'bloemrijk grasland' en op de 'vlinderheuvel' de uitgebloeide planten af te knippen. Het afgeknipte plantenmateriaal moest blijven liggen, zodat de zaden de kans zouden krijgen om los te laten en op de bodem te vallen. Enkele weken later zouden we dan de plantenresten op gaan harken en op de composthoop deponeren. De plantenresten mogen niet in de tuin blijven liggen, om te voorkomen dat de bodem verrijkt wordt met voedingsstoffen. De kinderen van mijn groep (groep 7) waren dolenthousiast om te beginnen. Na een korte demonstratie over de te volgen werkwijze, gingen de kinderen aan de slag. Het was een lust voor het oog om te zien hoe er gewerkt werd. De kinderen - niet de gemakkelijkste leerlingen - werkten keihard en al snel was er resultaat te zien. De vlinderheuvel werd kaler en kaler. Na een tijdje viel het mij op dat er steeds meer kinderen stopten met snoeien en in groepjes bij elkaar gingen staan. Nieuwsgierig geworden ging ik kijken waar ze mee bezig waren. Ze hadden ontdekt dat de plantenstengels letterlijk barsten van de zaden en ook dat er zeer veel verschillende soorten zaden bestonden. Ze raakten er niet over uitgepraat. Het was prachtig om te zien dat de kinderen gegrepen waren door de veelvormigheid van de natuur en zich daarover verwonderden. Een kans voor 'open doel'. Ik gaf aan dat de kinderen de zaden mochten verzamelen, het liefst zoveel mogelijk verschillende soorten. Tijdens het verzamelen werd er druk geëxperimenteerd: "Hé, als je die peul aanraakt dan springen de zaadjes er vanzelf uit!" en "Hé, aan deze zaadjes zit een soort kurkentrekker" of "Hé, deze zaadjes smaken naar het spul dat altijd op die broodjes zit!" Aan het eind van de middag hadden de kinderen een grote hoeveelheid zaden verzameld. De volgende dag gingen we ze soort bij soort leggen. Met behulp van boeken uit het documentatiecentrum werd opgezocht bij welke planten de zaden hoorden. Later werd er een tentoonstelling van de bevindingen gemaakt en konden andere groepen zien wat voor 'schatten' er in de natuurtuin gevonden waren." (uit: Nieuwsbrief "Leven met verschillen", samengesteld door Kees Both)

Wat vinden de kinderen van groep 8 van de tuin?

"Als ik door de schooltuin loop, krijg ik het gevoel of ik ergens ben in een natuurgebied of zo." Voor sommige kinderen is zoveel natuur toch wel even wennen: "Ik vind onze tuin ook best wel leuk, maar hij moet wel wat mooier worden, want het is op sommige plekken nog wel een troepje." en: "Ik vind dat de schooltuin er wel wild uitziet en er zit veel onkruid in." Maar daar staat dan weer tegenover: "Zelf vind ik dat we goed met de tuin omgaan. Ik ben niet zo'n wilde dus vaak doe ik ook rustig in de natuur. Want sommige kinderen gaan niet goed om met de natuur en dat is zonde." en, heel complimenteuzes: "Ik zit nu in groep 8 en dat wil zeggen dat ik na dit jaar van school af ga, dat vind ik zonde vanwege de schooltuin."

Beleving van de seizoenen

"In de zomer of lente staat de hele tuin in bloei en in de herfst zie je de paddestoelen en hoor je de blaadjes vallen." Dit laatste herinnert een ander kind zich ook: "Vorig jaar gingen we een keer onder de grote eik staan en luisteren, je hoorde de bladeren ritselen en naar beneden komen.

Het was mooi om dat te horen."

"Als het heeft gevoren is het prachtig in de schooltuin. Spinnenwebben met prachtige dauwdruppels. In de zomer zijn er ook kikkers te zien, grote of kleine." Niet dat iedereen daar zó dol op is: "Er zitten ook veel kikkers, dat is iets minder, maar dat hoort bij zo'n tuin."

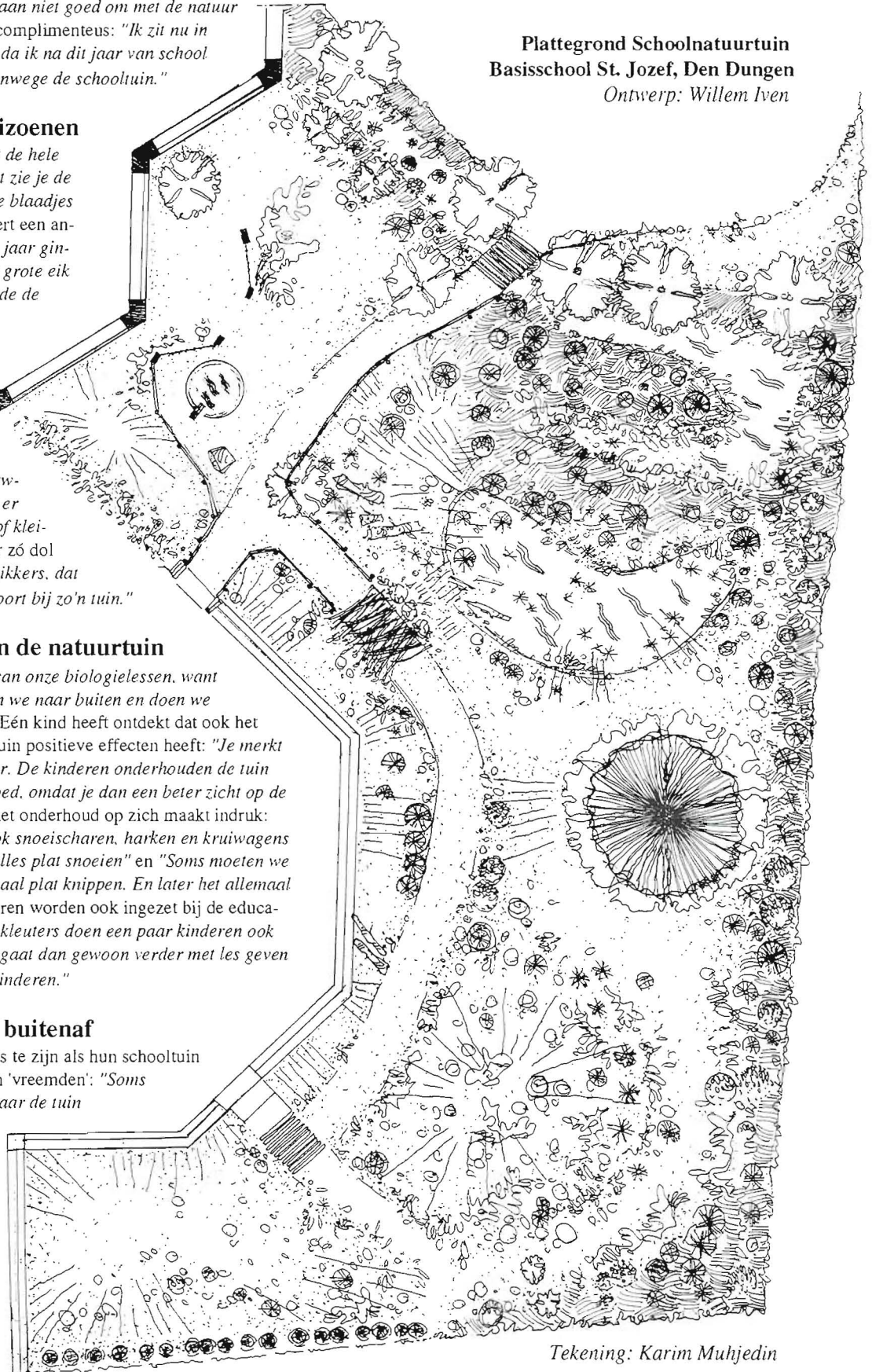
Leren en werken in de natuur

"Het is nu een soort deel van onze biologielessen, want als we nu les hebben, gaan we naar buiten en doen we experimentjes in de tuin." Eén kind heeft ontdekt dat ook het zelf onderhouden van de tuin positieve effecten heeft: "Je merkt nou de vier seizoenen beter. De kinderen onderhouden de tuin zelf. En dat vind ik heel goed, omdat je dan een beter zicht op de natuur krijgt." Maar ook het onderhoud op zich maakt indruk: "Soms moeten kinderen ook snoeischaars, harken en kruiwagens meenemen, dan gaan we alles plat snoeien" en "Soms moeten we een stuk van de tuin helemaal plat knippen. En later het allemaal weer opruimen." De kinderen worden ook ingezet bij de educatieve activiteiten: "Met de kleuters doen een paar kinderen ook opdrachtjes en de meneer gaat dan gewoon verder met les geven in de klas aan de andere kinderen."

Belangstelling van buitenaf

Kinderen laten blijken trots te zijn als hun schooltuin de belangstelling heeft van 'vreemden': "Soms komen vreemde mensen naar de tuin kijken. Er zijn er al verschillende geweest." en, nog interessanter: "Toen de Zweedse leraren naar onze tuin kwamen kijken vond ik dat echt leuk en dan nog wel helemaal uit Zweden! Dat is een eind weg vind ik zelf."

Plattegrond Schoolnatuurtuin
Basisschool St. Jozef, Den Dungen
Ontwerp: Willem Iven

Tekening: Karim Muhjedin